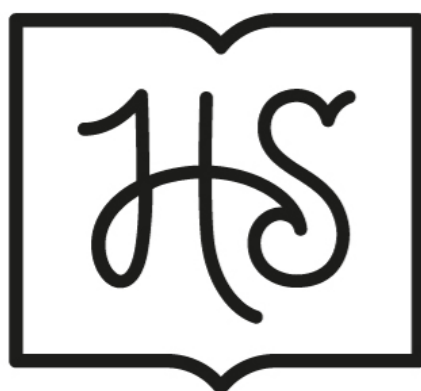

HISTORIA SCHOLASTICA

2/2015

Ročník / Volume 1

Praha / Prague 2015

Historia scholastica

Č. / No. 2/2015

Roč. / Vol. 1

Redakční rada / Editorial Board

Vedoucí redaktor / Editor-in-chief: doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D. (Technická univerzita v Liberci)

Zástupce vedoucího redaktora / Deputy Editor: PhDr. Markéta Pánková (Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského v Praze)

Prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc. (Univerzita Pardubice)

Prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc. (Univerzita Pardubice)

Doc. PhDr. Růžena Váňová, CSc. (Filosofická fakulta University Karlovy v Praze)

Doc. Mgr. Jaroslav Šebek, Ph.D. (Univerzita Karlova v Praze a Akademie věd ČR)

PhDr. Dana Kasperová, Ph.D. (Technická univerzita v Liberci)

Mgr. Magdaléna Šustová (Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského v Praze)

Mezinárodní redakční rada / International Editorial Board

Prof. PhDr. Jaroslav Pánek, DrSc., dr.h.c. (Univerzita Karlova v Praze)

Prof. Dr. Jürgen Oelkers (Emeritus Professor Universität Zürich)

Prof. Dr. András Németh (Eötvös Loránd Tudományegyetem Budapest)

Prof. Dr. Simonetta Polenghi, Ph.D. (Università Cattolica del Sacro Cuore Milano)

Prof. Dr. Andreas Hoffmann-Ocon (Pädagogische Hochschule Zürich)

Prof. Dr. Edvard Protner (Univerza v Mariboru)

Prof. Dr. Eva Matthes (Universität Augsburg)

Prof. Dr. Dr.h.c. Ehrenhard Skiera (Univ. Prof. a.D. Europa-Universität Flensburg)

Prof. PhDr. Blanka Kudláčová, Ph.D. (Trnavská univerzita v Trnavě)

Prof. Dr. Gerald Grimm (Universität Klagenfurt)

Prof. Andreas Fritsch (Deutsche Comenius Gesellschaft)

Dr. Marta Brunelli, Ph.D. (University of Macerata)

Výkonná redaktorka / Executive Editor: Mgr. Ing. Petra Holovková (Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského v Praze)

Vydavatel / Publisher:

Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského

Valdštejnská 20, 118 00 Praha 1, www.npmk.cz

IČ 61387169

ISSN 2336-680X

Časopis Historia scholastica vychází 2x ročně.

Toto číslo vyšlo 31. prosince 2015.

Obsah

ÚVODNÍK Tomáš KASPER Markéta PÁNKOVÁ	1
Co zmůže pedagogika, aneb krize lidskosti jako výzva pro edukaci Zdeněk HELUS	4
Teaching History During War Time – Preparation of history teachers at the University of Latvia during World War II Aija ABENS	11
A System Outside the System: Czech Salesians and their Clandestine Summer Camps in the 1970s and 1980s Dominik DVOŘÁK, Jan VYHNÁLEK	25
Tvorba Juraja Čečetku a ideológia Slovenského štátu v rokoch 1939 - 1945 Blanka KUDLÁČOVÁ, Lucia VALKOVIČOVÁ	38
Česká reformace a proměny kultury mezi husitstvím a Bílou horou Jaroslav PÁNEK	52
Výchova v období totalit a muzejní podsírky Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského Markéta PÁNKOVÁ	67
Sen o všemohoucnosti: sebeklam socialistické pedagogiky v Polsku Dariusz STEPKOWSKI	83
Příběh jilemnického gymnázia Růžena VÁŇOVÁ	92

VARIA:	102
Historie již téměř zapomenutá: Jak tým doktora Karla Rašky zabránil rozšíření epidemie skvrnitého tyfu z Terezína	
Karel RAŠKA, Jr.	

VARIA:	110
Jak vzniká poezie – a trochu historie	
Pavel KOHN	

REPORT:	115
Educational reforms as topic of the history of education.	
<i>Conference of the section of historical educational research of the German Educational Research Association (GERA) in Vienna, September 17-19, 2015</i>	
Wilfried GÖTTLICHER	

REPORT:	117
The International Symposium “School Memories / La memoria escolar” (Seville, 22–23 September 2015)	
Branko ŠUSTAR	

RECENZE:	121
Kudláčová Blanka (ed.). <i>Pedagogické myslenie a školstvo na Slovensku v medzivojnovom období</i> . Trnava: TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS a VEDA 2014, 157 s.	
Kudláčová Blanka (ed.). <i>Pedagogické myslenie a školstvo na Slovensku v rokoch 1939-1945</i> . Trnava: TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS a VEDA 2015, 178 s.	
Tomáš KASPER	

RECENZE:

Kudláčová Blanka (ed.). *Pedagogické myslenie a školstvo na Slovensku v medzivojnovom období*. Trnava: TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS a VEDA 2014, 157 s.

Kudláčová Blanka (ed.). *Pedagogické myslenie a školstvo na Slovensku v rokoch 1939-1945*. Trnava: TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS a VEDA 2015, 178 s.

Tomáš KASPER^a

^a Technická univerzita v Liberci, Liberec, Česká republika

Na konci roku 2014 a počátkem roku 2015 vydaly Trnavská univerzita v Trnavě a vydavatelství Slovenské akademie věd VEDA dvě publikace věnované vývoji pedagogického myšlení a školství na Slovensku v letech 1918-1945. Obě publikace vznikly díky zásluze editorky Blanky Kudláčové a jsou výsledkem vědecké práce týmu zpracovávajícího výzkumný projekt analyzující pedagogické myšlení 20. století na Slovensku¹.

Již na první pohled by se mohlo zdát, že tematizovaný úsek dějin pedagogického myšlení a vývoje školství je natolik značný, že publikacím bude hrozit nutně zjednodušující pohled na danou problematiku. Přesto tomu tak není. První publikace *Pedagogické myslenie a školstvo na Slovensku v medzivojnovom období* otevírá plastický pohled na meziválečnou pedagogickou diskusi a školskou reformu na Slovensku. Druhá publikace *Pedagogické myslenie a školstvo na Slovensku v rokoch 1939-1945* je vzhledem do vývoje školství, struktury pedagogické diskuse v nelehkém období slovenských dějin v letech 1939-45.

Publikace *Pedagogické myslenie a školstvo na Slovensku v medzivojnovom období* je rozdělena do třech celků - metodologická východiska a společensko-politický kontext zpracovávané problematiky; pedagogické myšlení meziválečného období a jeho recepce; školství, vzdělávání a sociální oblast. Po úvodním metodologickém ukotvení zamýšlejícím se nad možnostmi kontinuity a diskontinuity v pedagogickém myšlení (A. Rajský) a po zasazení zpracovávané problematiky do širších společenských a obecně politických souvislostí (P. Jašek) je pozornost věnována vývoji pedagogického myšlení.

¹Publikace jsou kolektivním výstupem řešeného výzkumného grantu VEGA č.j.1/0263/14 – Pedagogické myslenie na Slovensku od r. 1918 po súčasnosť.

První kapitola zpracovává hlavní myšlenkové tendence ve vývoji pedagogiky jako vědy na Slovensku (B. Kudláčová). Jedná se o analýzu v širších souvislostech vývoje slovenského školství a pedagogického uvažování před rokem 1918 a s ohledem na zásadní aktéry (osoby, organizace, média) pedagogického dění v meziválečném Slovensku. Následující kapitola zpracovává otázku recepce světových proudů pedagogického myšlení na Slovensku (M. Krankus) – zejména v pohledu rozdělováním tehdejší pedagogickou diskusí na scientisticko-pozitivistickou, duchovědnou a křesťansko-pedagogickou. Samostatná kapitola je věnována analýze filozofických a pedagogických východisek myšlení významného představitele slovenské meziválečné pedagogiky – J. Čečetky, zejména v jeho hlavním spise Úvod do všeobecné pedagogiky z roku 1944 (M. Wiesenganger). Dále je tematizován vliv podstatné linie českého pedagogického myšlení V. Příhody a vliv tzv. příhodovské reformy na Slovensku (E. Lukáč). Dvě kapitoly se věnují analýze významných meziválečných slovenských pedagogických časopisů. V jedné kapitole se jedná o přehledovou záležitost časopisů, o jejich stručnou charakteristiku a obsahové zaměření s ohledem na meziválečné učitelské slovenské spolky a stavovské organizace (Z. Lopatková). V druhém případě se jedná o obsahovou analýzu významného časopisu Naša škola, který zachycoval slovenské reformně školské dění třicátých let 20. století (J. Štulrajterová).

Třetí část publikace zpracovává vybrané otázky vývoje školského systému a školských institucí v daném období. Pozornost je věnována otázce učitelského vzdělání a roli a významu učitelských ústavů (J. Ivanovičová), otázce národního školství (L. Valkovičová), problematice katolického školství na Slovensku (M. Cipár), roli A. Štefánka v Školském referátu MŠANO v Bratislavě (I. Marks), ale i problematice sociální ochrany a sociální pomoci dětem a mládeži na Slovensku v meziválečném období (I. Šuhajdová).

Publikace *Pedagogické myslenie a školstvo na Slovensku v rokoch 1939-1945* analyzuje vývoj školství právě v období let 1939-1945, tedy v období z hlediska „hodnocení“ velmi náročném. Publikace je členěna (podobně jako v případě předcházející práce) do třech hlavních částí. První část kontextualizuje dané období z hlediska obecně historického, druhá část je věnována rekonstrukci a analýze odborné pedagogické diskuse v daném období a třetí část se zaměřuje na otázky školství - jeho systému, struktuře i chodu.

Z hlediska zasazení tématu do obecně politických souvislostí vyvstávají otázky, jak hodnotit „autoritativní režim“ na Slovensku (P. Jašek) a jeho vliv na výchovnou a vzdělávací diskusí a jak „čist“ ideové a především ideologické pozadí Slovenského státu (A. Rajský) s ohledem na jeho výchovné až „převýchovné“ snahy. V daném kontextu analyzuje následující kapitola reprezentativní pedagogické slovenské studie daného období a hodnotí je s ohledem na „vliv ideologie Slovenského státu“ (B. Kudláčová). Prostor je věnován osobě J. Čečetky, který reprezentoval slovenské pedagogické myšlení v daném období (M. Wiesenganger) a jeho časopisecké tvorbě v tehdy významném pedagogickém časopise Pedagogický sborník (L. Valkovičová). Významná je kapitola hodnotící školní a mimoškolní výchovu na Slovensku, kterou autor sledává pod silným ideologickým, nedemokratickým vlivem (M. Krankus). Druhou část uzavírá kapitola přinášející přehled a charakteristiku tehdejších slovenských pedagogických časopisů (Z. Lopatková).

Třetí část publikace je věnována vybraným oblastem školství a vzdělávání. Vstupní kapitola analyzuje orgány a strukturu školství v Slovenském státě (L. Kázmerová). Další kapitoly se zaměřují na podstatné vybrané problémy – otázku katolického školství v Slovenském státu (M. Cipár), otázku menšinového školství na Slovensku (J. Gašparovičová), otázku vysokého školství (J. Štulrajterová; M. Slezáková) a na sondu do oblasti sociální péče o děti a mládež na příklady trnavského kraje (I. Šuhajdová).

Uvedené publikace z pracoviště katedry pedagogických studií Pedagogické fakulty Trnavské univerzity v Trnavě jsou po dlouhé odmlce v slovenské historicko-pedagogické literatuře výstupem systematického výzkumu problematiky dějin pedagogického myšlení a vývoje školství na Slovensku. Přestože se jedná o dílčí studie umožňující vhled do mnoha širších problémů, dostávají se čtenáři zajímavé a důležité výsledky výzkumu. Slibem pracoviště je v brzké době vydat ucelenou monografii k dané problematice, která tematizované otázky hlouběji osvětlí. Čtenář ji může očekávat zajisté s potěšením a netrpělivě.